

ΔΗΜΟΦΩΝ

ΕΤΟΣ 25ο | ΤΕΥΧΟΣ **111** | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2024

*“Ευχρησμένη είναι η εποχή
η οποία εμπνέει ολόκληρο τον κόσμο
σε μια συνωμοσία αγάπης”*

Χάμιλτον Ράιτ Μάμπι, αμερικανός δοκιμογράφος

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Σύλλογος Ποιοτικής & Πολιτιστικής
Αναβάθμισης Δυτικής Αττικής
“Ο ΔΗΜΟΦΩΝ”

ΕΚΔΟΤΗΣ

Παναγιώτης Δημητρούλης
(Κιν.: 6977.781.753)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΩΝ/ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Κοροπούλης Βασίλης
Κοροβέση Ελένη

Παπαϊωάννου Παναγιώτης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑΣ

Λαϊνάς Παναγιώτης -
Μποχάρτζας Γεώργιος
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Κωνσταντίνα Πέππα
Τηλ./Fax: 210.55.58.291

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Μήτσιου - Τσιάμη Κατερίνα
Πτυχ. Τεχνολόγος Γραφικών Τεχνών

Ταχυδρομική Διεύθυνση
28ης Οκτωβρίου 3, 196 00
Μάνδρα Αττικής
Τηλ.: 6977.781.753
www.dimofon.gr
e-mail: info@dimofon.gr

Ο “ΔΗΜΟΦΩΝ” ανταλλάσσεται με
όλα τα έντυπα πολιτιστικού περιεχομένου.

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις εκείνων
που τα υπογράφουν.

Επιτρέπεται η τμηματική ή ολική αναδημοσίευση
άρθρων, υπό την προϋπόθεση ότι θα αναγράφεται η
πηγή τους.

Η ύλη για το τεύχος “έκλεισε” στις 20/12/2024.

ΕΤΟΣ 25^ο **111**
ΤΕΥΧΟΣ

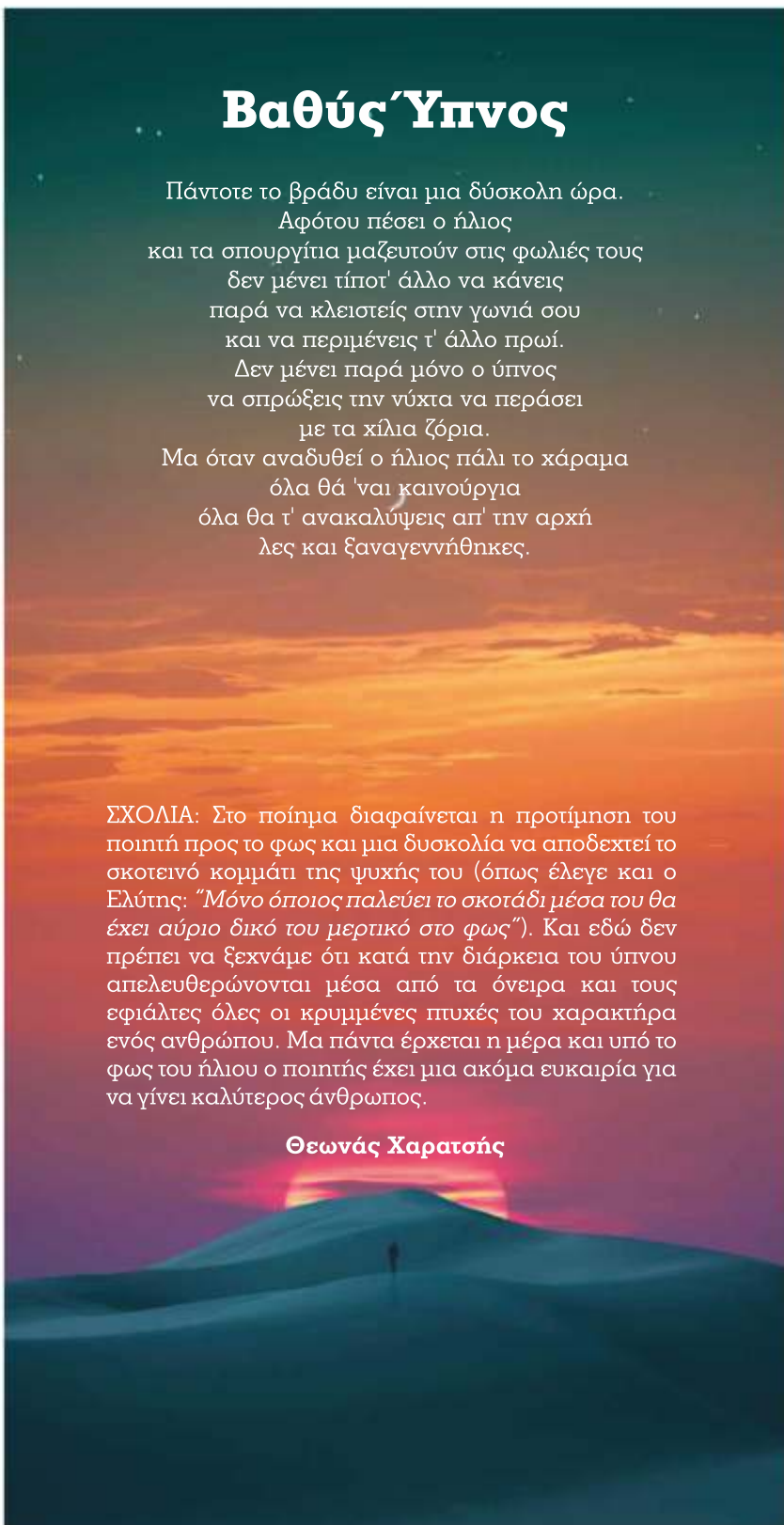
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2024

Βαθύς Ύπνος

Πάντοτε το βράδυ είναι μια δύσκολη ώρα.
Αφότου πέσει ο ήλιος
και τα σπουργίτια μαζευτούν στις φωλιές τους
δεν μένει τίποτ' άλλο να κάνεις
παρά να κλεισείς στην γωνιά σου
και να περιμένεις τ' άλλο πρωί.
Δεν μένει παρά μόνο ο ύπνος
να σπρώξεις την νύχτα να περάσει
με τα χίλια ζόρια.
Μα όταν αναδυθεί ο ήλιος πάλι το χάραμα
όλα θά 'ναι καινούργια
όλα θα τ' ανακαλύψεις απ' την αρχή
λες και ξαναγεννήθηκαν.

ΣΧΟΛΙΑ: Στο ποίημα διαφαίνεται η προτίμηση του
ποιητή προς το φως και μια δυσκολία να αποδεχτεί το
σκοτεινό κομμάτι της ψυχής του (όπως έλεγε και ο
Ελύτης: “Μόνο όποιος παλεύει το σκοτάδι μέσα του θα
έχει αύριο δικό του μερτικό στο φως”). Και εδώ δεν
πρέπει να ξεχνάμε ότι κατά την διάρκεια του ύπνου
απελευθερώνονται μέσα από τα όνειρα και τους
εφιάλτες όλες οι κρυμμένες πιυχές του χαρακτήρα
ενός ανθρώπου. Μα πάντα έρχεται η μέρα και υπό το
φως του ήλιου ο ποιητής έχει μια ακόμα ευκαιρία για
να γίνει καλύτερος άνθρωπος.

Θεωνάς Χαρατοής

Ιεροσύνη (άρθρο Παλαιάς Διαθήκης)

Του αρχιμ. Ιακώβου Κανάκη

Η ύπαρξη ιερατείου σε όλες τις θρησκείες, σε κάθε γωνιά του κόσμου, σε κάθε εποχή, είναι μια αλήθεια. Το ίδιο συμβαίνει και στους λαούς της εγγύς Ανατολής. Στην Χαναάν, εκεί που εγκαταστάθηκαν οι Ισραηλίτες, υπήρχε λατρεία θεοτήτων όπως του Έλ, του Βάαλ, την Ανάθ, και της Ασερά. Αυτούς λάτρευαν οι κάτοικοι αρχικώς διά των βασιλέων τους. Στην συνέχεια το έργο των θυσιών μεταφέρθηκε από τους βασιλείς στους ιερείς, οι οποίοι γίνονται οι ειδικοί περί της λατρείας. Οι πόλεις και χωριά είχαν ιερά, στα οποία οι πιστοί ασκούσαν τα καθορισμένα καθήκοντά τους, και μάλιστα μερικά από αυτά ήταν περισσότερο «διάσημα» και έτσι γίνονταν πιο επισκέψιμα σε σχέση με τα άλλα.

Στα Ιερά της Χαναάν προσφέρονταν θυσίες που αφορούσαν στην καλή σοδειά, την οποία και επιθυμούσαν οι κάτοικοι, από τις συγκεκριμένες θεότητες. Επικαλούνταν τις θεότητες αυτές που συνδέονταν με όσα δέονταν και χρειάζονταν. Πρόκειται για θυσίες ολοκαυτωμάτων, όπως επίσης υπήρχαν θυσίες «ευχαριστίας» και άλλες «ειρηνικές».

Αν θέλουμε να εντοπίσουμε το «προσωπικό του ναού», θα λέγαμε ότι, με βάση τις έρευνες της αρχαιολογίας, εκτός των αρχιερέων, ιερέων, υπήρχαν νεωκόροι, ψάλτες, θυρωροί, φύλακες και συντηρητές των χώρων. Ο καθένας είχε σταδιακά το δικό του έργο και θέση μέσα στα Ιερά και στα των ιεροτελεστιών. Ομοιότητες εντοπίζουν οι ειδικοί και στην λατρεία των Ισραηλιτών και αυτό είναι λογικό, αφού έχουμε συγκατοίκηση επί έτη στην συγκεκριμένη περιοχή. Υπάρχει όμως μια θεμελιώδης διαφορά μεταξύ των δύο, αφού οι Ισραηλίτες έχουν πίστη στον Ένα Θεό. Όπως επίσης δεν έχουμε «δημιουργία θεού» εκ μέρους των ανθρώπων, αλλά Αποκάλυψη Θεού σε αυτούς.

Εκ των δώδεκα φυλών του Ισραήλ, η μια είναι αυτή των Λευιτών. Η φυλή αυτή ορίστηκε για να τελεί τα της λατρείας του Θεού και οι άλλες φυλές όφειλαν να τους προσφέρουν τα προς το ζείν.

Και στους Ιουδαίους έχουμε σταδιακά συγκρότηση της ιερατικής τάξης, τα μέλη της οποίας υπηρετούν τα Ιερά Προσκυνήματα και τον ναό της Ιερουσαλήμ. Το έργο τους αφορά στην διδασκαλία και εξήγηση του Νόμου, αλλά και τις θυσίες. Πριν την οικοδόμηση μόνιμου ναού είναι οι υπεύθυνοι φύλαξης της Σκηνής του Μαρτυρίου και της Κιβωτού της Διαθήκης (Αρ.4). Το έργο τους προκύπτει από την ετυμολογία της λέξης «κοχέν» που χρησιμοποιείται για τον ιερέα και ερμηνεύεται με το ρήμα «στέκομαι» ενώπιον του Θεού. Στα Ακκαδικά η παρόμοια λέξη «κανού» αποδίδεται ως «υποκλίνομαι ενώπιον του Θεού». Πράγματι, από τον Καϊν και τον Άβελ (Γεν.4,3), τον Νώε (Γεν.8,20), τον Άβραάμ (Γεν.22,13), τον Ιακώβ (Γεν.31,46) και τον Γεδεών (6,25), εκπληρώνεται η έννοια της λέξης ιερέας ως το πρόσωπο που βρίσκεται δεόμενος ενώπιόν Του. Αυτό είναι ο κάθε κληρικός και αφιερωμένος άνθρωπος στο Θεό και σήμερα. Το έργο του κληρικού κατά βάση φανερώνεται από αυτά που οι άγιοι Πατέρες έχουν ορίσει να βρίσκονται επάνω στην Αγία Τράπεζα των Ορθοδόξων Ναών. Το Ιερό Ευαγγέλιο και τα Δισκοπότηρα έχουν θέση επάνω στον Τάφο του Χριστού και ο ιερέας έχει έργο να ασχολείται με αυτά. Να τα βιώνει και να βοηθάει και τους χριστιανούς να κάνουν το ίδιο. Εκτός των υπολοίπων διακονιών, όπως η φιλανθρωπία και η γενικότερη μέριμνα για τους έχοντας ανάγκη, το βασικό έργο του είναι η βοήθεια των ανθρώπων να έχουν γνώση και συνειδητή παρουσία στον ναό, όπως και χριστιανικό βίωμα στην καθημερινότητά τους.

Η συνθησιμένη έκφραση της εποχής μας: «τον Θεό τον πιστεύω, αλλά με την Εκκλησία δεν θέλω να έχω κάποια σχέση» έρχεται σε αντίθεση με τα παραπάνω. Ο καθένας έχει την δυνατότητα να μιλά, να απευθύνεται, να προσεύχεται στον Θεό με κάποιο προσωπικό τρόπο, αλλά ο Ίδιος ο Θεός έχει ορίσει τον Θεσμό της ιεροσύνης και αυτό φαίνεται σε πολλά χωρία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Ο Ίδιος προσκαλεί ορισμένους ανθρώπους να τον υπηρετήσουν. Ωστόσο, κάποιοι κληρικοί μπορεί να κάνουν κάποιο λάθος ή να εκφύγουν της αποστολής τους, αλλά αυτό δεν σημαίνει ούτε ότι η Εκκλησία δεν έχει την αλήθεια, ούτε ότι ο Θεός δεν υπάρχει. Είναι μια λανθασμένη προσέγγιση να απομακρύνεσαι από την Εκκλησία, που είναι το πνευματικό σου σπίτι, επειδή κάποιος κληρικός έκανε κάποιο λάθος. Η Εκκλησία, ως κοινότητα, ως Σώμα Χριστού, έχει την αλήθεια. Τα Μυστήρια που τελούνται σε αυτήν δίνουν την αναγκαία χάρη, δύναμη, ευλογία και εν τέλει σωτηρία του ανθρώπου. Δεν υπάρχει η έκφραση «πιστεύω με τον δικό μου τρόπο». Είναι μια αρκετά ρητοκίνδυνη προσέγγιση αυτή, σχεδόν επικίνδυνη. Οι άγιοι ως μέλη της Εκκλησίας μας έχουν δείξει τον τρόπο της σωτηρίας. Ακολουθούμε τα ίχνη τους και ζητούμε για να τα αναγνωρίζουμε τις πρεσβείες τους.

Αφιέρωμα στη Μακεδονία

Ελένη Α. Ηλία

Η 13η Οκτωβρίου του 1904, ημερομηνία θανάτου του Παύλου Μελά, έχει οριστεί ως ημέρα του μακεδονικού αγώνα. Οπότε στο παρόν τεύχος ξεκινά αφιέρωμα για τα 120 χρόνια από το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός. Κατάρχας θα παρουσιαστούν έργα που έχουν ως θέμα το **μακεδονικό αγώνα**, με αφετηρία ασφαλώς το κλασικό μυθιστόρημα της Πηνελόπης Δέλτα, *Στα μυστικά του βάλτου*, εκδόσεις Εστία, το οποίο συνιστά σημείο αναφοράς για όλα τα κατοπινά σχετικά λογοτεχνικά κείμενα. Στη συνέχεια θα επικεντρωθούμε σε λογοτεχνήματα που αναφέρονται και σε άλλες περιόδους της ιστορίας της Μακεδονίας.

Στα έργα για τη Μακεδονία που περιλαμβάνονται σε αυτό το αφιέρωμα, έχω αναφερθεί στις 24/2/2005, στη διάλεξή μου **Η Μακεδονία στην Παιδική/νεανική μας Λογοτεχνία**, που διοργανώθηκε από τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου και την τότε πρόεδρό του Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, στη μνήμη της Πηνελόπης Μαξίμου, στην αίθουσα της Εθνικής Εταιρείας των Ελλήνων Λογοτεχνών (Βλ. σχετικά στο Δελτίο του Κ.Ε.Π.Β. του 2006, σσ. 43-80). Όλα τα επιλεγμένα έργα προκαλούν ευρύτατο αναγνωστικό ενδιαφέρον, γεγονός που θα μπορούσε να ερμηνευτεί από το συνδυασμό δύο παραγόντων. Αφενός τους αφηγηματικούς χειρισμούς που πηγάζουν από τον ορισμό του ιστορικού μυθιστορήματος, στο οποίο επιδιώκεται η πρόσμιξη του πραγματικού με το φανταστικό, που προϋποθέτει την ιστορική γνώση και την αφηγηματική δεξιοτεχνία[1]. Οι συγκεκριμένοι χειρισμοί έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπλαση μιας ολόκληρης εποχής[2]. Έτσι μας επιτρέπουν να μετακινήσουμε στο χρόνο[3], να ξεφύγουμε από τη σύγχρονη πραγματικότητα μέσα από την ταύτιση με πρόσωπα που έζησαν στο παρελθόν[4] και να βιώσουμε αισθήματα που στην εποχή μας απωλέσαμε, πάντα ωστόσο νοσταλγούμε. Κυρίως όμως μέσα από την ταύτιση με τους ήρωες των λογοτεχνικών ιστορικών έργων δίνεται έμφαση στην αναλλοίωτη ανθρώπινη ψυχή, στα ήθη και τα αισθήματα που παραμένουν κοινά[5], ειδικότερα στην αγωνία και την τραγικότητα της ανθρώπινης ύπαρξης, η οποία αναζητά και ανακαλύπτει τα όριά της σε συνθήκες ανεξέλεγκτες, που καθορίζουν αναπόφευκτα τις επιλογές της. Έτσι το συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος κατά τον Βασίλη Αναγνωστόπουλο συντελεί στην πνευματική, κοινωνική και ψυχική μας ωρίμαση, παρέχοντας αλληπάλληλες ευκαιρίες για χωροχρονικές συγκρίσεις[6]. Επίσης, μας διδάσκει τα δεινά του πολέμου, την ειρήνη ως μέγα αγαθό της ζωής και την ελευθερία ως λογική αναγκαιότητα για την κατάκτηση της ευτυχίας[7]. Συνακόλουθα, όπως επισημαίνει ο Ηρακλής Καλλέργης, παράλληλα με την εθνική καλλιέργει και την οικουμενική συνείδηση του αναγνώστη[8].

Το αναγνωστικό ενδιαφέρον για τα σχετικά με τη Μακεδονία λογοτεχνικά κείμενα οφείλεται αφετέρου κατά την άποψή μας σε ένα κοινό στοιχείο του σύγχρονου κόσμου μας και της Μακεδονίας σε όλες τις φάσεις της ιστορίας της. Αναφέρομαι στην πολυπολιτισμικότητα, τη συνύπαρξη ανθρώπων από διαφορετικές φυλές, με ποικίλες γλώσσες και κουλτούρες. Αναλυτικότερα, επισημαίνεται ότι στη Μακεδονία αρχικά εγκαταστάθηκαν οι Αχαιοί και ακολούθησαν οι Δωριείς. Μεταξύ των

μακεδονικών φυλών ξεχωρίζουν οι Πελασγοί, οι Παίονες και οι Πρίοιπες, για τους οποίους πιθανολογείται ότι ήταν Αιολείς. Στη σύνθεση του πληθυσμού κατά την αρχαιότητα περιλαμβάνονται επίσης οι Φρύγες. Στην εποχή του Φιλίππου του Β΄ η πολυπολιτισμικότητα εκφράστηκε με την ένωση των ελληνικών πόλεων- κρατών και την οργάνωση κοινής εκστρατείας στην Ασία[9] ενώ επί Αλεξάνδρου του Μεγάλου με τον ελληνικό πολιτισμό συνδέθηκαν οι λαοί ολόκληρης της ασιατικής και μέρους της αφρικανικής ηπείρου, όπου διαδόθηκε η ελληνική γλώσσα και θεμελιώθηκαν εβδομήντα Αλεξάνδρειες στα πρότυπα των ελληνικών πόλεων[10]. Η Αγγελική Νικολοπούλου επισημαίνει σχετικά ότι χάρη στη μόρφωση του Αλέξανδρου η νικηφόρα εκστρατεία του δεν έμεινε στην ιστορία τόσο ως στρατιωτικό κατόρθωμα όσο ως μια πολιτισμική εξόρμηση, που μετέβαλε την Ελλάδα σε ελληνισμό, που έδωσε στο ελληνικό πνεύμα οικουμενική διάσταση, γεγονός που χαρακτηρίστηκε ως ελληνιστική ιστορική εποχή [11]. Εντελώς ενδεικτικά ως σταθούμε επίσης ως προς τη νεότερη ιστορία στο δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα, οπότε σύμφωνα με στοιχεία που παρέχονται στο διαδίκτυο από το μακεδονικό πρακτορείο ειδήσεων, το πληθυσμιακό μωσαϊκό της Μακεδονίας αποτελείται από Έλληνες, ορισμένοι από τους οποίους ήταν σλαβόφωνοι, βλαχόφωνοι ή αλβανόφωνοι, Βουλγάροι, Σέρβους, Τούρκους, Εβραίους και λιγότερους Ρουμάνους και Αλβανούς. Τότε η πολυπολιτισμικότητα της Μακεδονίας προκάλεσε δεινά στους κατοίκους της, καθώς ξεκίνησαν εθνικιστικές διαμάχες, που διήρκεσαν για πενήντα σχεδόν χρόνια.

Α. Πηνελόπης Δέλτα, *Στα μυστικά του βάλτου*, εκδόσεις Εστία

Ο τίτλος του μυθιστορήματος αποδίδει θαυμάσια όχι μόνο τον τόπο της αφηγηματικής δράσης αλλά και τις συνθήκες του συγκεκριμένου αγώνα, ο οποίος είναι μυστικός και ανεπίσημος, οπότε υπαγορεύει αντίστοιχους τρόπους διεξαγωγής, όπως ενέδρες, «μπρουσκάδες» όπως αναφέρονται από τη συγγραφέα, και αιφνιδιασμούς.

Ο βάλτος περιγράφεται εκτενώς από τον αφηγητή. Η κλωρίδα και η πανίδα του, οι ανθρώπινες κατοικίες και η χρήση τους πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου, καθώς και το σύνολο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται σε αυτό σε ειρηνικές και σε εμπόλεμες περιόδους. Κοινά αφηγηματικά χαρακτηριστικά του παλαιότερου κειμένου της Δέλτα και των σύγχρονων σχετικών έργων συνιστούν η έμφαση στην εθελοντική δράση, που εκτείνεται σε όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού, δηλαδή και στις γυναίκες και στα παιδιά. Επίσης, ο ηρωισμός, η αυταπάρνηση, η θυσία των κάθε ηλικίας και φύλου λογοτεχνικών προσώπων. Ειδικότερα για το μυθιστόρημα της Δέλτα, επισημαίνεται ότι το αγωνιζόμενο άτομο δικαιώνεται από την αφοσίωσή του στην ιδέα της πατρίδας, μολοντί μέσα από τη δράση του δεν οδηγείται στην αυτογνωσία. Η επικότητα των ηρώων εξυπηρετεί εδώ αποκλειστικά το όραμα για ένα σύγχρονο κράτος[12].

Στο έργο συνυπάρχουν πρόσωπα ιστορικά και μυθοπλαστικά. Για τη χρησιμοποίηση των τελευταίων η συγγραφέας σημειώνει πως εξυπηρετούν την πλοκή και αποσκοπούν στην εξασφάλιση του αναγνωστικού ενδιαφέροντος του παιδικού κοινού, όπου συνειδητά κυρίως απευθύνεται[13]. Αυτό μαρτυρεί άλλωστε η επιλογή των δύο βασικών ηρώων, Αποστόλη και Γιοβάν, που βρίσκονται σε εφηβική και παιδική ηλικία αντίστοιχα. Ο πρώτος συμμετέχει στον αγώνα ως οδηγός των Ελλήνων ανταρτών ενώ ο δεύτερος, αν και έχει ανατραφεί από Βουλγάρους, κατορθώνει να κερδίσει την εμπιστοσύνη και συμπάθεια του ελληνικού στοιχείου, προσφέροντας ανεκτίμητη βοήθεια στον εντοπισμό συγκεκριμένων κομιτατζήδων και στη μεταφορά πληροφοριών. Τα δύο παιδιά, που είναι ορφανά, συνδέονται στενά μεταξύ τους και με τη νεαρή Ηλέκτρα, ηρωική δασκάλα του χωριού Ζορμπάς, πρόσωπο ιστορικό και βασικό αφηγηματικό.

Στην υπόθεση εμπλέκονται επίσης οι λογοτεχνικοί ήρωες του έργου της Δέλτα, *Μάγκας*. Ο Βασίλης φτάνει από την Αλεξάνδρεια στη Μακεδονία, τόπο καταγωγής του, για να αναζητήσει το μικρό γιο του, του οποίου αγνοεί την τύχη ύστερα από την επίθεση κομιτατζήδων στο χωριό του, όπου σκοτώθηκαν η γυναίκα και η μητέρα του. Τον συνοδεύουν οι εξάδελφοι Μήτσος και Περικλής Βασιωτάκης. Ο τελευταίος φέρνει μαζί του το σκύλο του Μάγκα, που με το αλάθητο ένστικτο του συμβάλλει καθοριστικά στην επιτυχή έκβαση διαφόρων πολεμικών επιχειρήσεων και στη σωτηρία μακεδονομάχων.

Τα πρόσωπα που διαμένουν μόνιμα στη Μακεδονία με τις οικογένειές τους, έχουν υποστεί επανειλημμένα τη βία των κομιτατζήδων και συχνότατα έχουν εξ αιτίας τους χάσει τους οικείους τους. Η συμμετοχή τους συνεπώς στον αγώνα συνιστά ανάγκη για επιβίωση και απονομή δικαιοσύνης. Έτσι δικαιολογείται το ανεξέλεγκτο μίσος του Βασίλη για τους Βουλγάρους, που έρχεται σε αντίθεση με τη στάση των εθελοντών από την ελεύθερη Ελλάδα, όπως ο καπετάν Άγρας και ο καπετάν Νικηφόρος. Καθώς η εμπλοκή των τελευταίων είναι αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής, που υπαγορεύεται από την ιδεολογία τους, έχουν την ευχέρεια να κατανοούν και να δικαιολογούν το φανατισμό των αντιπάλων. Υποδεικνύουν την απελευθέρωση συλληφθέντων Βουλγάρων, αποφεύγουν τις εκτελέσεις, φροντίζουν κατά τις επιθέσεις τους για την προστασία του άμαχου εκθρικού πληθυσμού. Χαρακτηριστικό είναι το σημείο όπου ο Αποστόλης προβληματίζεται έντονα από τη διάσταση των απόψεων του Άγρα και της Ηλέκτρας αναφορικά με τη φύση του βουλγαρικού λαού. Ο Άγρας άλλωστε βρίσκει μαρτυρικό θάνατο κατά την απόπειρα

συμφιλίωσης με τους κομιτατζήδες.

Στο ίδιο επεισόδιο τραυματίζεται θανάσιμα και ο Γιοβάν, γεγονός που κυριολεκτικά συγκλονίζει τον αναγνώστη, πολύ δε περισσότερο επειδή συμβαίνει όταν αποκαλύπεται ότι το αγοράκι ήταν ο αγνοούμενος γιος του Βασίλη. Στους θανάτους που συμβαίνουν στο έργο, συγκαταλέγεται και η αυτοθυσία του θείου του μικρού, που αποκαλείται Γρέγος, και του έφηβου Περικλή. Ο Μήτσος φεύγει από τη Μακεδονία ανάπηρος, μαζί με την αρραβωνιαστικιά του την Ηλέκτρα. Ο Αποστόλης θυσιάζει το όνειρό του να μορφωθεί, προκειμένου να προσφέρει τις υπηρεσίες του στους καινούργιους εθελοντές που καταφθάνουν στο βάλτο με το τέλος της αφήγησης, για να αντικαταστήσουν τους εξαντλημένους από τις κακουχίες άντρες. Ο δε Βασίλης που έχει χάσει κάθε ελπίδα και ενδιαφέρον μετά το τέλος του μοναδικού παιδιού του, επιστρέφει στο πεδίο της μάχης, επιδιώκοντας τη λύτρωση που θα του προσφέρει ο θάνατος.

Στο έργο η αναγνωστική εμπλοκή στα αφηγηματικά δρώμενα είναι κατά πολύ αποτέλεσμα της κοινής οπτικής μας με αυτή των κύριων ηρώων, σε περιπτώσεις που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερο κίνδυνο. Η αποτυχημένη για τους Έλληνες μάχη στην κεντρική καλύβα του βάλτου που κατέχουν οι κομιτατζήδες, η διαδρομή του άρρωστου Άγρα στη Θεσσαλονίκη, η έρευνα στο σχολείο του Ζορμπά για τον εντοπισμό ενός παπά, τον οποίο πραγματικά φιλοξενεί εκεί η Ηλέκτρα, η πυρκαγιά στο ίδιο σχολείο, που οφείλεται σε εμπρησμό των Βουλγάρων, η έρευνα Τούρκων αστυνομικών στο ναό της Κάλιανης ενώ σε κρύπτη του βρίσκονται Έλληνες αντάρτες, η μάχη στα Κουρφάλια και η αναμονή των συμμετεχόντων ανταρτών στη βάση τους, η αναζήτηση του Άγρα από τους συντρόφους του ύστερα από τη συζήτησή του με το Ζλατάν κ.λπ. αποδίδονται καθώς ο Αποστόλης, ο Γιοβάν και οι άλλοι Έλληνες αγωνιστές αναμένουν εναγωνίως τις εξελίξεις.

Η προσέγγιση του αναγνώστη στους ήρωες προκύπτει επίσης από τη δυνατότητά του να εισέρχεται στον εσωτερικό τους κόσμο, συνηθέστερα στον εσωτερικό κόσμο του Αποστόλη και του Βασίλη. Τη σκέψη του πρώτου απασχολεί σε αλληπάλληλες περιπτώσεις το πρόσωπο του Γρέγου, που περιβάλλεται από μυστήριο. Όταν το αγόρι τον πρωτοσυναντά στο σχολείο του Ζορμπά, όπου του συστήνεται ως παπα-Γρηγόρης, εικάζει ότι δεν πρόκειται για πραγματικό ιερωμένο. Αργότερα ακούγοντας να τον αποκαλούν στο βάλτο «καπετάν Ακρίτα», απορεί έντονα, εφόσον είναι σε θέση να γνωρίζει ότι ο αντάρτης με αυτό το ψευδώνυμο βρίσκεται την ίδια περίοδο στην ελεύθερη Ελλάδα. Επιπλέον, η σωματική διάπλαση του μυστηριώδους αγωνιστή, οι κινήσεις και το περπάτημά του προβληματίζουν έντονα τον Αποστόλη, ώσπου αντιλαμβάνεται, πως του θυμίζουν το μεταμφιεσμένο σε ιερέα άντρα του Ζορμπά. Εξίσου οξύνει την περιέργειά του η βαθιά φιλία που ενώνει τον άγνωστο άντρα με τον Βασίλη, πολύ πριν πληροφορηθούμε από τον αφηγητή ότι πρόκειται για τον αδερφό της γυναίκας του τελευταίου.

Οι αναφορές στον ψυχισμό του Βασίλη συνδέονται με το πρόσωπο του γιου του. Ο ήρωας αντιμετωπίζει το δίλημμα αν θα παραμείνει δίπλα στο τραυματισμένο αγοράκι τη στιγμή που η συμβολή του στην αναζήτηση του αγνοούμενου Άγρα κρίνεται καθοριστική. Όσο φροντίζει τον γιο του, έχοντας επίγνωση της κρισιμότητας της κατάστασής του, υποφέρει από τύψεις, επειδή τον καιρό που τον συναναστρεφόταν στο βάλτο, δεν του συμπεριφερόταν τρυφερά, θεωρώντας τον Βουλγαράκι. Ύστερα από το τέλος του μικρού, ο άντρας καταλαμβάνεται από τη σκέψη να αυτοκτονήσει ενώ και η επιλογή του να συνεχίσει τον αγώνα

ταυτίζεται στην αντίληψή του με επιδίωξη του θανάτου του.

Η τραγικότητα της ύπαρξης του Βασιλν δεν βιώνεται από τον αναγνώστη μόνο μέσα από την απόδοση του εσωτερικού κόσμου του. Ο ήρωας συνιστά επιπλέον θύμα τραγικής ειρωνείας εφόσον οι παρεχόμενες ενδείξεις ενισχύουν σταδιακά την εντύπωσή μας για την πραγματική ταυτότητα του Γιοβάν. Αρχικά αναφέρεται ότι το αγοράκι δεν μοιάζει εμφανισιακά για Βούλγαρος και ότι αντιπαθεί το λαό του ενώ αντίθετα βοηθά με κάθε τρόπο τους Έλληνες που τους πολεμούν. Στη συνέχεια διαπιστώνουμε ότι τα αισθήματα του Γιοβάν προς συγκεκριμένους κομιτατζήδες ταυτίζονται με το μίσος του Βασιλν και του Γρέγου απέναντί τους, καθώς τους θεωρούν υπεύθυνους για τη δολοφονία της γυναίκας του πρώτου. Σε κάποιο σημείο ο Γρέγος δηλώνει ότι ο Γιοβάν του θυμίζει έντονα τη σκοτωμένη αδερφή του, προκαλώντας έτσι την οργισμένη αντίδραση του Βασιλν. Αλλού παρακολουθούμε κάποιο αγοράκι που δεν κατονομάζεται, να λιποθυμά, αντικρίζοντας τη φωτογραφία μιας νεαρής γυναίκας που βρήκε πάνω στο νεκρό Γρέγο. Αργότερα, όταν στις καλύβες του βάλτου εμφανίζεται ο Γιοβάν να κλαίει μπροστά στην ίδια φωτογραφία, αναφέροντας στον Αποστόλη πως θρηνεί για το θείο του, που διευκρινίζει ότι δεν είναι ο Βούλγαρος με το όνομα Πέιο, οι έως τότε εικασίες μας για την ταυτότητά του μετατρέπονται σε βεβαιότητα. Η άγνοια συνεπώς του Βασιλν σε συνδυασμό με τη γνώση της αλήθειας από τον αναγνώστη, φορτίζει έντονα συγκινησιακά τον τελευταίο, όπως και η αποκάλυψή της για τον ήρωα, που σχεδόν συμπίπτει με τη στιγμή του θανάτου του αγοριού. Ενδεικτικό του στοιχείου της τραγικής ειρωνείας είναι το παρακάτω απόσπασμα:

-Ο παραγός σου... ο μικρός μου... πέθανε Αποστόλη...

Βαριά κάθισε στο χώμα, έβγαλε το σκουφί του και έσπρωξε πίσω τα μαλλιά του, δυο-τρεις φορές. Κανένας δεν μίλησε. Το είχε πει ήσυχα ο Βασιλνς.

Μα στα ήσυχα αυτά αργοειπωμένα λόγια, βάραινε όλο το γκρέμισμα μιας ζωής. Και δάκρυα ανέβηκαν στα μάτια του Αποστόλη, που είχε δει τόσα δράματα και τόσους θανάτους. Και σιωπηλά έκλαψε. Τον άκουσε ο Βασιλνς. Του είπε:

-Εσύ μην κλαις... Τον αγαπούσες εσύ... Τον αγαπούσε και ο Γρέγος... που ήταν θείος του και το μάντευε. Μόνος εγώ δεν το καταλάβαινα πως ήταν το παιδί μου... «Το Βουλγαράκι»...

Περνάμε λοιπόν σε αυτό το σημείο στην προσέγγιση των υπόλοιπων έργων, διευκρινίζοντας ότι λόγω του εύρους του θέματος μας η επιλογή μας θα είναι ενδεικτική, συγκεκριμένα θα περιοριστούμε σε ένα κείμενο από κάθε εποχή, με εξαίρεση ασφαλώς την περίπτωση των λογοτεχνημάτων για τον μακεδονικό αγώνα, διαφορετικού πάντοτε συγγραφέα, προτιμώντας εκείνα που καλύπτουν εκτεταμένες χρονολογικές περιόδους. Αυτός ο χειρισμός μας δεν επιτρέπει βέβαια να αναφερθούμε στο σύνολο των σχετικών με τη Μακεδονία λογοτεχνικών κειμένων, μαρτυρεί ωστόσο την πρόθεσή μας να είμαστε όσο το δυνατόν αναλυτικότεροι και συνεπείς απέναντι στα έργα που θα παρουσιάσουμε και να επικεντρωθούμε σταθερά στις δύο παραμέτρους που παραπάνω εντοπίσαμε, δηλαδή στην αφηγηματική αρτιότητα και στην πολυπολιτισμικότητα.

Β. Στα χνάρια της Πηνελόπης Δέλτα.

Ι. Πρόσφατα λογοτεχνικά βιβλία για τον μακεδονικό αγώνα με ήρωες ιστορικά πρόσωπα

Τα λογοτεχνικά μας βιβλία για τον μακεδονικό αγώνα

αναφέρονται σε διάφορες χρονικές στιγμές του, που για τον προσδιορισμό τους συχνά χρησιμοποιείται ως ορόσημο ο θάνατος του Παύλου Μελά. Άλλα επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες ιστορικές μορφές και καλύπτουν ολόκληρη την περίοδο της δράσης τους και άλλα σε περιοχές όπου αναπτύσσεται πολεμική δραστηριότητα.

Το μυθιστόρημα της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη με τίτλο **Καπετάν-Κώπτας**, εκδόσεις Ψυχογιός, αναφέρεται στην περιοχή της Μακεδονίας κατά την κρισιμότερη στιγμή της σύγχρονης ιστορίας της. Η αγωνία του τοπικού πληθυσμού της για τη διαφύλαξη της ελληνικής του συνείδησης σε συνθήκες δουλείας, φτώχειας και απομόνωσης, εκφράζεται εδώ με τη ζωή και τη δράση της ομώνυμης ιστορικής προσωπικότητας του μακεδονικού αγώνα, που επιδεικνύοντας ασύλληπτη ανδρεία και μοναδικές ικανότητες, οδηγείται τελικά σε μαρτυρικό θάνατο.

Ο Καπετάν-Κώπτας συνιστά ένα εξαιρετικά ελκυστικό λογοτεχνικό πρότυπο, ικανό να εμπνεύσει στον αναγνώστη οποιασδήποτε εποχής και εθνικότητας την αξία της αγωνιστικότητας και το ιδανικό της ελευθερίας. Μεταξύ των αφηγηματικών στοιχείων που συντείνουν στη διαμόρφωση της συγκεκριμένης αναγνωστικής στάσης συγκαταλέγονται ο θαυμασμός που αισθάνονται για εκείνον τα άλλα αφηγηματικά πρόσωπα είτε μυθοπλαστικά είτε σημαντικά ιστορικά, όπως ο Παύλος Μελάς και ο Ίωνας Δραγούμης. Επίσης, για τη θετική μας στάση απέναντι στον Κώπτα ευθύνεται η συμμετοχή του φυσικού κόσμου στις ψυχικές του διαθέσεις και στις οριακές στιγμές της προσωπικής του πορείας. Κυρίως όμως η συμπάθεια του αναγνώστη για τον κύριο ήρωα απορρέει από τη δυνατότητα να εισερχόμαστε στον εσωτερικό κόσμο του όταν οφείλει να λάβει κρίσιμες αποφάσεις. Οι προβληματισμοί και οι αγωνίες του αποδίδονται πρωτότυπα, συγκεκριμένα σε διαλογική μορφή, καθώς ο ήρωας απευθύνεται στον εαυτό του, αποκαλώντας τον άλλοτε «Κωνσταντή» άλλοτε «καπετάνιο».

Η κυριαρχία των διαλόγων είναι άλλωστε εμφανής ενώ ο λόγος του τριτοπρόσωπου αφηγητή περιορίζεται σε ελάχιστες αράδες. Στους διαλόγους εναπόκειται συνεπώς να επιτελέσουν πλήθος ακόμη αφηγηματικών λειτουργιών, όπως η σκιαγράφηση των συνομιλούντων προσώπων, η παρουσίαση στοιχείων και πληροφοριών για την υπόθεση, η περιγραφή του χώρου και των συνθηκών όπου εκτυλίσσεται η δράση. Παραθέτουμε ένα ενδεικτικό διαλογικό απόσπασμα:

-Το λοιπόν, πήρε απόφαση να εξηγηθεί, ήρθαμε για να μας φτιάξεις το χαρτί.

-Το χαρτί; Ποιο χαρτί; έκανε τον ανήξερο ο δάσκαλος.

-Να ντε! Στους τούρκους να στείλουμε το χαρτί, που να λέει πως ξαναγυρνάμε στην Ορθοδοξία και πως είμαστε Έλληνες.

-Φεύγετε από την εξουσία και απαρνιέστε την πατρίδα σας, τη Βουλγαρία; ρώτησε σοβαρά ο δάσκαλος, μα είχε πείραγμα η φωνή του.

Κούνησε το κεφάλι ο μουχτάρης, όπως το κούνησαν και όλες μαζί οι άλλες κεφαλές.

-Μα μέχρι προχθές άλλα λέγατε και γράφατε, άρχισε να αγριεύει ο δάσκαλος.

-Μέχρι προχθές ήταν αλλιώς τα πράγματα, κυρ δάσκαλε. Φόβος και τρόμος ήταν οι κομιτατζήδες. Μας κάψανε, μας ξεσπίτωσαν, ατίμασαν τις γυναίκες μας. Ανθρωποι είμαστε, φοβηθήκαμε. Σάματις είχαμε και πουθενά να βασισοτούμε;

-Και μέσα σε τρεις μήνους βρήκατε αποκούμπι,

θεομπαίχτες; Δεν κρατιότανε πια ο δάσκαλος.

-Ναι, βρήκαμε! Τώρα δεν φοβόμαστε πια σαν μας λένε Γραικομάνους. Δεν τρέμει το φυλλοκάρδι μας, σαν πάμε στα χωράφια μας, μη και μας χαλάσουν επειδή πήγαμε στην εκκλησία μας. Έχουμε εδώ και τρεις μήνους τον Καπετάν-Κώπτα και κοιμούμαστε ήσυχοι. Είδανε και τα μάτια μας Δεσπότη και ακούσαμε το λόγο του Θεού κι είπαμε σ' αυτόν τα κρίματά μας [...]

-Να γράψουμε το καρτί να τελεύουμε, δάσκαλε! Παρακάλεσε ο μουχτάρης σιγανά.

-Δε γίνεται αυτό τώρα. Βραχνιασμένη ήταν από τη συγκίνηση η φωνή του δασκάλου. Ξαναγύρισε από την πόρτα στο δωμάτιο.[...]

-Γιατί δεν γίνεται; Αγρίεψε ο μουχτάρης. Μας το 'πανε ο Καραβαγγέλης και ο Κώπτας. Όσο πιο γρήγορα, τόσο το καλύτερο.

-Δεν γίνεται επέμεινε ο δάσκαλος κι ήταν αμήχανος.

-Ξηγήσου, κυρ-δάσκαλε! Πήρε το λόγο ένας δημογέροντας. Το κρίμα μας το είπαμε και συγκώρεση λάβαμε. Τι είναι τώρα να μας φιάξεις το γραφτό; Τι χρειάζεται;

-Πήρε βαθιά ανάσα ο δάσκαλος και τ' αποφάσισε.

-Χρειάζεται το πρώτο να το γράψω, είπε.

-Ε! το λοιπόν ναι! Γράφ' το.

-Δεν μπορώ! Βόγκηξε ο δάσκαλος.

-Γιατί; ρώτησαν όλοι μαζί.

-Γιατί δεν ξέρω γράμματα!!! [...]

-Μα πώς μαθαίνεις γράμματα στα παιδιά μας; ρώτησε ο δημογέροντας, που ακόμα δεν το πίστευε.

-Τι γράμματα τους μαθαίνεις; ρώτησε τώρα περίεργα και ο μουχτάρης.

-Τους μαθαίνω ελληνικά να μιλάνε, να τραγουδάνε ελληνικά και προπαντός να σκέφτονται ελληνικά. Και ο Κώπτας και ο Δεσπότης είπαν πως πρώτα μετράει αυτό. Μέχρι να 'ρθουν άλλοι να τους μάθουνε και γράμματα.

-Από πού να 'ρθουν, δάσκαλε; είπαν όλοι μαζί.

-Από την πατρίδα μας, από το Κέντρο κάτω.

-Θα 'ρθουνε; Όλο ελπίδα ήρθε η φωνή μέσα από το σκοτάδι που τους είχε τυλίξει.

-Εμείς κρατάμε όσο να 'ρθουνε – περήφανα μίλησε τώρα ο δάσκαλος (σσ.105-109).

Όσο για το αφηγηματικό σχόλιο, περιλαμβάνει σκέψεις και συναισθήματα των προσώπων που συμμετέχουν στους διαλόγους, αναφορικά με τους συνομιλητές τους ή το αντικείμενο της συζήτησης.

Ο κυριότερος τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται η συνεχής όξυνση του αναγνωστικού ενδιαφέροντος και κατ'

επέκταση η εμπλοκή μας στα αφηγηματικά δρώμενα είναι τα αλληπάλληλα κενά στην αφήγηση. Αναλυτικότερα, στην αρχή του κεφαλαίου γίνεται αναφορά απλώς σε κάποιο χώρο ή σε πρόσωπα που αργότερα θα αποκαλυφθεί η ταυτότητά τους. Σε συνδυασμό δε με το γεγονός ότι διαδοχικά κεφάλαια αναφέρονται σε αφηγηματικές στιγμές που απέχουν χρονικά σημαντικά μεταξύ τους, ο αναγνώστης επιχειρεί να τα συνδέσει και να αντιληφθεί από τις σταδιακά παρεχόμενες ενδείξεις ποια σκηνή εκτυλίσσεται, τι γεγονότα μεσολάβησαν και πού έχουν οδηγηθεί οι εξελίξεις.

Ιστορικό επίσης είναι όχι μόνο το κύριο αλλά το σύνολο των προσώπων του επόμενου μυθιστορήματος με τον τίτλο **Θάρρος στη μαύρη νύχτα**, που έχει γράψει η Ναννίνα Σακκά-Νικολακοπούλου. Παρουσιάζει τη ζωή της νεαρής μακεδονίτισσας δασκάλας Λίλης Βλάχου από την εποχή που δεκατετράχρονη κορίτσι φτάνει στην Αθήνα για να φοιτήσει στο Αρσάκειο έως το μαρτυρικό τέλος της στη Θεσσαλονίκη το 1908 σε ηλικία εικοσιτριών ετών. Σε ολόκληρο το διάστημα της φοίτησής της είναι αναγκασμένη να μην επισκέπτεται την Έδεσσα, φοβούμενη το ενδεχόμενο να την εμποδίσουν οι τουρκικές αρχές να επιστρέψει στην Αθήνα. Η στέρση ωστόσο της οικογένειάς της δεν είναι η μοναδική της θυσία. Πιστή στον αρχικό σκοπό της να αγωνιστεί ως δασκάλα για την ελληνικότητα της Μακεδονίας, αρνείται την πρόταση γάμου του αγαπημένου της Αστυάγη. Αυτή της η απόφαση αποβάλλεται στον αναγνώστη μέσα από την ακόλουθη αφηγηματική σκηνή, που συνιστά έναν αριστοτεχνικό συμβολισμό. Η Λίλη εναποθέτει στο εικόνισμα του ναού της Αγίας Αναστασίας του Αρσακείου ως ταβά για την απελευθέρωση της Μακεδονίας, το δαχτυλίδι που της χάρισε ο νέος, παρά την άρνηση της στην πρότασή του, προκειμένου να δηλώσει τη δική του παντοτινή δέσμευση απέναντι της.

Κατά το διάστημα των μαθητικών χρόνων της ηρωίδας, που καταλαμβάνει το πρώτο μισό του έργου, δίνεται έμφαση στην αντίθεση ανάμεσα στα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητες των συμμαθητριών της αφενός, τα οποία περιστρέφονται στην εξωτερική τους εμφάνιση, την κοινωνικότητα και την αθηναϊκή επικαιρότητα και στις μύχιες σκέψεις της Λίλης αφετέρου, όπου κυριαρχεί η προσήλωσή της στον αγώνα του ελληνισμού της Μακεδονίας. Στο δεύτερο μισό του βιβλίου η ηρωίδα έχει επιστρέψει στον τόπο της, όπου καθώς σταδιακά διαπιστώνει την επιδείνωση της κατάστασης για τους Έλληνες, επεκτείνει την αγωνιστική δράση της. Και εδώ δημιουργούνται αντιθέσεις ανάμεσα στο δικό της αγώνα και τις προσωπικές στιγμές της από τη μια πλευρά και στην οικογενειακή ζωή των πρώην συμμαθητριών και συμφοιτητριών της από την άλλη, οι οποίες αντιθέσεις αποδίδουν το μέγεθος της αυταπάρνησης που την διακρίνει.

Η δράση της Λίλης δεν ανακόπτεται ούτε μετά την

απομάκρυνσή της από την Έδεσσα, που ακολούθησε τον ηρωικό θάνατο του αδελφού της, αντάρτη Τσίσκα, η οποία απομάκρυνση υπαγορεύτηκε από το ελληνικό προξενείο, προκειμένου η κοπέλα να προστατευτεί από τους υποψιασμένους πλέον για τον ρόλο της Τούρκους και Βουλγάρους. Εργάζεται στο διδασκαλείο της Θεσσαλονίκης και παράλληλα συνοδεύει συχνά το συμπατριώτη της γιατρό Δημήτρη Ρίζο στις δραστηριότητές του για την προάσπιση της ελληνικότητας της Μακεδονίας, ώσπου την δολοφονεί ο τούρκος επιστάτης του διδασκαλείου, γεγονός που βυθίζει στο πένθος σύσσωμη την πόλη, που την κηδεύει με ξεχωριστές τιμές.

Η σκηνή της θανάτωσής της αποδίδεται μέσα από την

εναλλαγή της αναγνωστικής οπτικής, καθώς ενώ αρχικά παρακολουθούμε την ηρώδα να κατευθύνεται στο υπόγειο του διδασκαλείου, για να διαμαρτυρηθεί στον επιστάτη για την προκλητική συμπεριφορά του στις συναδέλφους της, στη συνέχεια η οπτική μας ταυτίζεται με αυτήν κάποιας άλλης δασκάλας, που ακούει άγριες φωνές και πυροβολισμούς και κατεβαίνοντας αντικρίζει την Βλάχου να κείται αιμόφυρτη.

Το βασικότερο βέβαια αφηγηματικό πλεονέκτημα του μυθιστορήματος συνίσταται στη δυνατότητα ταύτισής μας με την ηρώδα, κυρίως καθώς εισερχόμαστε στον εσωτερικό κόσμο της και μοιραζόμαστε τα αισθήματα, τις σκέψεις της, την επικοινωνία της με το θεό και τις επιθανάτιες στιγμές της.

Επιμειώσεις

1. Καλλέργη Ηρακλή, *Προσεγγίσεις στην παιδική λογοτεχνία*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1995, σσ. 59, 60, 62.
2. Νικολοπούλου Αγγελικής, *Γράφοντας παιδικό ιστορικό βιβλίο*, *Διαδρομές*, τχ. 18, Καλοκαίρι 1990, σ. 104.
3. Νικολακοπούλου-Σακκά Ναννίας, Το ιστορικό μυθιστόρημα μέσο διδασκαλίας στο μάθημα της ιστορίας στο δημοτικό σχολείο, *Διαδρομές*, ό.π., σ. 135.
4. Χατζηθεοδώρου Αντιγόνης, Οι διαγωνισμοί της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς και το ιστορικό μυθιστόρημα, *Διαδρομές*, ό.π., σ. 107.
5. Σίνου Κίρας, Το ξένο ιστορικό παιδικό μυθιστόρημα, *Διαδρομές*, ό.π., σ. 130.
6. Αναγνωστόπουλου Β. Δ., *Τάσεις και εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας στη δεκαετία 1970 1980*, Οι εκδόσεις των φίλων, Αθήνα, 1987, σ. 118.
7. Ο. π.
8. Καλλέργη Ηρακλή, ό.π., σ. 125.
9. Βρυώνη-Χατζηθεοδώρου Αντιγόνης, Μακεδονία, η ελληνική, *Διαδρομές*, τχ. 26, Καλοκαίρι 1992, σσ. 114-116.
10. Χορπάτη Θέτης, Αλέξανδρος Φιλίππου και οι άλλοι Έλληνες, *Διαδρομές*, ό.π., σ. 104.
11. Νικολοπούλου Αγγελικής, Σχεδίαση της πνευματικής ζωής στη Μακεδονία, από την αρχαιότητα μέχρι την Τουρκοκρατία, *Διαδρομές*, ό.π., σ. 98.
12. Πεσμαζόγλου Τερέζας, Το ατομικό και το επικό στοιχείο στο έργο της Πηνελόπης Δέλτα, στο Άντας Κασιόκη Γκίβαλου (επιμέλεια), *Παιδική λογοτεχνία, θεωρία και πράξη*, τ. Α', Καστανιώτης, Αθήνα, 1995, σσ.221, 223.
13. Κωνσταντουδάκη-Χάντζου Ιωάννας, Η παιδική λογοτεχνία και η διαμόρφωση της νοστορπίας του παιδιού. Απόψεις της Πηνελόπης Δέλτα, στο *Παιδική λογοτεχνία, θεωρία και πράξη*, ό.π., σ. 210.

Το Πνεύμα των Χριστουγέννων: Μια Ευκαιρία για Αληθινή Επαφή

Οι σύγχρονοι ρυθμοί της ζωής μας έχουν οδηγήσει τις ανθρώπινες σχέσεις σε μια σφαίρα όπου κυριαρχούν οι αποστάσεις, η τυπικότητα, και πολλές φορές, η επιφανειακή επαφή. Το "κοντά" πλέον σημαίνει μια ψηφιακή σύνδεση, ενώ το "μαζί" συχνά περιορίζεται σε στιγμές που δεν εμπεριέχουν την ουσία και το βάθος της αληθινής συντροφικότητας. Ωστόσο, τα Χριστούγεννα μάς θυμίζουν κάτι πολύτιμο: την αξία της αληθινής, άμεσης επικοινωνίας και την ανάγκη για αυθεντικότητα.

Τα Χριστούγεννα είναι πολλά περισσότερα από λαμπρόνια, δώρα και ευχές. Είναι μια ευκαιρία να κοιτάξουμε γύρω μας και να αναρωτηθούμε πώς μπορούμε να προσφέρουμε και να προσφερθούμε στους ανθρώπους μας με αλήθεια και αυθεντικότητα. Πόσες φορές αναρωτηθήκαμε αν τα συναισθήματά μας είναι γνήσια ή αν, εν τέλει, η εορταστική μας διάθεση στηρίζεται σε έναν "αυτόματο πιλότο" τυπικών συνθηκών και υποκρισίας; Η γιορτή της Αγάπης μάς υπενθυμίζει πως, ό,τι και να συμβαίνει στη ζωή μας, έχουμε την ευκαιρία να είμαστε αληθinoί, ειλικρινείς και, κυρίως, να είμαστε δίπλα στους άλλους ουσιαστικά. Το χριστουγεννιάτικο πνεύμα δεν είναι άλλο παρά μια επιστροφή στις ανθρώπινες αξίες. Είναι η στιγμή που, μέσα στη λάμψη των γιορτών, μπορούμε να ανακαλύψουμε ξανά την ενσυναίσθηση, τη συχώρηση και την

αλληλεγγύη. Μπορούμε να είμαστε εκεί για τους άλλους, όχι από συνήθεια, αλλά από αγάπη και από την ανάγκη να ξαναβρούμε την ανθρωπιά μας. Ας δούμε αυτές τις ημέρες ως μια ευκαιρία να αγκαλιάσουμε το "μαζί" με όλη τη σημασία του όρου, να ακούσουμε, να κατανοήσουμε και να μοιραστούμε αληθινά, χωρίς ψεύτικες μάσκες.

Ας αφήσουμε, λοιπόν, το πνεύμα των Χριστουγέννων να μας καθοδηγήσει προς μια ζωή πιο ουσιαστική και αληθινή, και ας κάνουμε ένα βήμα πίσω από τον θόρυβο της καθημερινότητας, για να αφουγκραστούμε όσα πραγματικά έχουν αξία.

Με αγάπη και ευχές για αληθινή χαρά,
Βασιλική Ανθή Κουδουμά

Ηθικά προβλήματα στην εποχή μας «Όλα έχουν την τιμή τους»; Μπορεί [και πρέπει] το χρήμα να αγοράζει τα πάντα;

Κάποια πρόσφατα γεγονότα έφεραν και πάλι στο επίκεντρο της σκέψης μου τον διαχρονικό προβληματισμό όσων λένε ή θέλουν να πιστεύουν πως η ζωή τους διέπεται από Αξίες: Είναι το χρήμα μια Αξία; Μας ικανοποιεί το γεγονός πως στην εποχή μας βλέπουμε τα πάντα να εμπορευματοποιούνται και να αγοράζονται με/από το χρήμα; Και αν όχι, πώς αντιδρούμε;

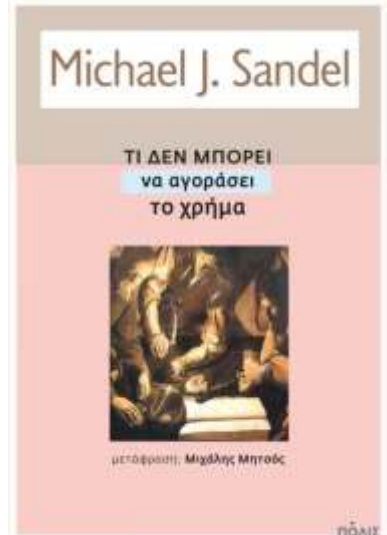
Ανέτρεξα, λοιπόν, σε κάποιες σημειώσεις που είχα κρατήσει διαβάζοντας, πριν από αρκετά χρόνια, το βιβλίο του Michael Sandel, «**Τι δεν μπορεί να αγοράσει το χρήμα**» [εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2016]. Ήμουν έτοιμος να σας προτείνω να σπεύσετε να το αγοράσετε και να το διαβάσετε, διαπίστωση, όμως, με μια πρόχειρη αναζήτηση στο διαδίκτυο, ότι έχει εξαντληθεί. Γι' αυτό σκέφτηκα να μοιραστώ κάποια αποσπάσματα του βιβλίου μαζί σας, ως τροφή για σκέψη, για όλους μας...

«Σήμερα η λογική της αγοραπωλησίας δεν ισχύει μόνο για τα υλικά αγαθά, αλλά εξουσιάζει όλο και περισσότερο το σύνολο της ζωής μας. Είναι καιρός να αναρωτηθούμε αν θέλουμε να συνεχίσουμε να ζούμε έτσι» [σελ. 12 τέλος]

«Γιατί πρέπει να μας ανησυχεί το ότι οδεύουμε προς μια κοινωνία όπου όλα είναι για πούλημα; Για δύο λόγους: Ο ένας έχει να κάνει με την ανισότητα. Ο άλλος με τη διαφθορά. Πάρτε την ανισότητα. Σε μια κοινωνία όπου όλα είναι για πούλημα, η ζωή είναι πιο δύσκολη για όσους έχουν πενιχρά μέσα. Όσο περισσότερα πράγματα μπορεί να αγοράζει το χρήμα, τόσο μεγαλύτερη σημασία αποκτά ο πλούτος (ή η έλλειψή του) [...] Να γιατί οι τελευταίες δεκαετίες ήταν ιδιαίτερα δύσκολες για τις φτωχές και τις μεσοαστικές οικογένειες. Όχι μόνο διευρύνθηκε το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών, αλλά και οι ανισότητες έγιναν πιο οδυνηρές, καθώς η εμπορευματοποίηση των πάντων ενίσχυσε τον ρόλο του χρήματος. Ο δεύτερος ρόλος για τον οποίο πρέπει να διστάζουμε να θέτουμε τα πάντα προς πώληση είναι δυσκολότερο να περιγραφεί, καθώς δεν έχει σχέση με την ανισότητα και τη δικαιοσύνη, αλλά με τη διαβρωτική τάση των αγορών. Η τιμολόγηση των καλών πραγμάτων που υπάρχουν στη ζωή απειλεί να τα διαφθείρει. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι αγορές όχι μόνο κατανέμουν τα αγαθά, αλλά και εκφράζουν ή προωθούν ορισμένες αντιλήψεις που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουμε αυτά τα αγαθά. Το να πληρώνουμε τα παιδιά για να διαβάζουν βιβλία μπορεί να τα ενθαρρύνει να διαβάζουν περισσότερο, ταυτόχρονα όμως τα μαθαίνει να αντιμετωπίζουν την ανάγνωση ως αγγαρεία και όχι ως πηγή ουσιαστικής ικανοποίησης. Η δημοπράτηση θέσεων στο πρώτο έτος μιας πανεπιστημιακής σχολής, και η εκχώρησή τους στους μεγαλύτερους πλειοδότες, μπορεί να αποφέρουν έσοδα, αλλά παράλληλα διαβρώνουν την ακεραιότητα της σχολής και την αξία του πτυχίου της. Η πρόσληψη ξένων μισθοφόρων για να διεξάγουν τους δικούς μας πολέμους μπορεί να σώζει τη ζωή των πολιτών μας, αλλά διαβρώνει ταυτόχρονα

το νόημα της ιδιότητας του πολίτη» [σελ. 15-16 & 16-17]

«Χωρίς καλά καλά να το καταλάβουμε, χωρίς ποτέ να λάβουμε μια τέτοια απόφαση, βρεθήκαμε από το να έχουμε μια οικονομία της αγοράς στο να γίνουμε μια κοινωνία της αγοράς. Η διαφορά είναι η εξής: Η οικονομία της αγοράς είναι ένα εργαλείο - ένα πολύτιμο και αποτελεσματικό εργαλείο- για την οργάνωση της παραγωγικής δραστηριότητας. Η κοινωνία της αγοράς είναι ένας τρόπος ζωής όπου οι αξίες της αγοράς διεισδύουν σε κάθε πλευρά της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ένας χώρος όπου οι κοινωνικές σχέσεις διαμορφώνονται κατ' εικόνα της αγοράς» [σελ. 19 παρ. 1-2]

«Ορισμένα αγαθά διανέμονται με βάση την αξία, άλλα με βάση την ανάγκη, άλλα πάλι με κλήρωση ή κατά τύχη. Τα πανεπιστήμια δέχονται κατά κανόνα τους πιο προικισμένους και φερέλπιδες φοιτητές, όχι εκείνους που κάνουν αίτηση πρώτοι ή προσφέρουν τα περισσότερα χρήματα για μια θέση στο πρώτο έτος. Οι πτέρυγες των επειγόντων περιστατικών στα νοσοκομεία δέχονται ασθενείς με βάση την κατάσταση της υγείας τους, όχι ανάλογα με τη σειρά που φτάνουν ή με τα χρήματα που προσφέρουν για να εξυπηρετηθούν πρώτοι. Οι ένορκοι ορίζονται με κλήρωση. Εάν σε καλέσουν, δεν μπορείς να πληρώσεις κάποιον για να πάει στη θέση σου. Η τάση των αγορών να εκτοπίζουν τρόπους κατανομής των αγαθών που δεν διέπονται από τους νόμους της αγοράς, έχει διεισδύσει σε τέτοιο βαθμό στη ζωή μας σήμερα, ώστε μετά βίας την προσέχουμε» [σελ. 58 παρ. 3-4]

«Οι περισσότεροι οικονομολόγοι προτιμούν να μη θίγουν ηθικά ζητήματα, τουλάχιστον με την ιδιότητα του οικονομολόγου. Όπως λένε, η δουλειά τους είναι να εξηγούν τη συμπεριφορά των ανθρώπων, όχι να την κρίνουν. [...] Τον τελευταίο καιρό πολλοί οικονομολόγοι έχουν θέσει πιο φιλόδοξους στόχους. Η οικονομική επιστήμη -λένε- δεν προσφέρει μόνο εργαλεία για την κατανόηση της παραγωγής και της κατανάλωσης υλικών αγαθών. Είναι και μια επιστήμη της ανθρώπινης συμπεριφοράς, στον πυρήνα της οποίας βρίσκεται μια απλή αλλά ριζοσπαστική ιδέα: σε όλους τους τομείς της ζωής, η ανθρώπινη συμπεριφορά μπορεί να εξηγηθεί με βάση την υπόθεση ότι οι άνθρωποι αποφασίζουν τι να κάνουν ζυγίζοντας τα υπέρ και τα κατά των επιλογών που έχουν, και καταλήγοντας σ' εκείνη που πιστεύουν ότι θα τους προσφέρει τη μεγαλύτερη απόλαυση ή θα τους ωφελήσει περισσότερο. Αν αυτή η ιδέα είναι σωστή, τότε όλα έχουν την τιμή τους. Η τιμή μπορεί να είναι συγκεκριμένη, όπως

συμβαίνει με τα αυτοκίνητα, τις τοσιέρες και τις χοιρινές πανσέτες. Η αφηρημένη, όπως συμβαίνει με το σεξ, τον γάμο, τα παιδιά, την εκπαίδευση, την εγκληματική δραστηριότητα, τις φυλετικές διακρίσεις, τη συμμετοχή στα κοινά, την προστασία του περιβάλλοντος, ή ακόμη και την ανθρώπινη ζωή. Είτε το αντιλαμβανόμαστε είτε όχι, η παροχή όλων αυτών των πραγμάτων διέπεται από τον νόμο της προσφοράς και της ζήτησης» [σελ. 67 α' μισό & 68 παρ.1-2]

«Ο λόγος για τον οποίο δεν μπορούμε (συνήθως) να αγοράσουμε φίλους –η αγορά θα κατέστρεφε τη σχέση– φωτίζει τον τρόπο με τον οποίο οι αγορές διαφθείρουν τις εκφράσεις φιλίας. Μια αγορασμένη συγγνώμη ή γαμήλια πρόποση, παρόλο που δεν διαφέρει πολύ από την αυθεντική, είναι εκφυλισμένη και αποδυναμωμένη. Το χρήμα μπορεί να αγοράσει αυτά τα πράγματα, αλλά μόνο σε κάπως ευτελισμένη μορφή» [σελ. 144 παρ.1]

«Ας πάρουμε το παράδειγμα με τα νεφρά. Είναι αλήθεια ότι ένα νεφρό μπορεί να αγοραστεί χωρίς να καταστραφεί η αξία του. Θα έπρεπε όμως τα νεφρά να αποτελούν αντικείμενο αγοραπωλησίας; Όσοι απαντούν αρνητικά προβάλλουν συνήθως ένα από τα δύο ακόλουθα επιχειρήματα: είτε ότι τέτοιου είδους συναλλαγές πλήττουν τους φτωχούς, που η επιλογή τους να πουλήσουν τα νεφρά τους ίσως να μην είναι σ' αλήθεια εκούσια (πρόκειται για την ένσταση περί δικαιουσύννης) είτε ότι τέτοιες συναλλαγές προάγουν μια υποτιμητική αντίληψη για τον άνθρωπο, ο οποίος αντιμετωπίζεται ως αντικείμενο, ως μια συλλογή ανταλλακτικών (πρόκειται για την ένσταση περί διαφθοράς). Η ας πάρουμε το παράδειγμα με τα παιδιά. Δεν θα ήταν δύσκολο να οργανώσουμε μια αγοραπωλησία παιδιών που διατίθενται προς υιοθεσία. Θα έπρεπε όμως να το κάνουμε; Όσοι απαντούν αρνητικά προβάλλουν δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι η πώληση παιδιών θα απέκλειε τους λιγότερο εύπορους γονείς ή θα τους διοχέτευε τα πιο φτηνά και λιγότερο επιθυμητά παιδιά (η ένσταση της δικαιουσύννης). Ο δεύτερος είναι ότι η τιμολόγηση των παιδιών θα διέφθειρε τον κανόνα της άνευ όρων γονεϊκής αγάπης. Οι αναπόφευκτες διαφορές στις τιμές θα ενίσχυαν την άποψη ότι η αξία ενός παιδιού εξαρτάται από τη φυλή του, το φύλο του, τις πνευματικές του επιδόσεις, τις σωματικές του ικανότητες ή αδυναμίες, καθώς και άλλα γνωρίσματα (η ένσταση περί διαφθοράς)» [σελ. 147 παρ.2 – 148 παρ.2]

«Ο Dan Ariely, που ανήκει στους συμπεριφορικούς οικονομολόγους, μια κατηγορία με όλο και μεγαλύτερη επιρροή, πραγματοποίησε μια σειρά πειραμάτων με τα οποία απέδειξε πως, όταν πληρώνεις κάποιον για να κάνει κάτι, ιδίως μια καλή πράξη, η προσπάθεια που καταβάλλει είναι μικρότερη από εκείνη που θα κατέβαλλε, αν το έκανε εθελοντικά. Οι διαπιστώσεις του επιβεβαιώνονται από ένα παράδειγμα βγαλμένο από τη ζωή. Η Αμερικανική Ένωση Συνταξιούχων ζήτησε από μια ομάδα δικηγόρων να παρέχουν νομικές υπηρεσίες σε άπορους συνταξιούχους έναντι μειωμένης αμοιβής (30 δολάρια την ώρα). Οι δικηγόροι απάντησαν αρνητικά. Η Ένωση τροποποίησε τότε το ερώτημά της: Θα ήταν διατεθειμένοι οι δικηγόροι να παρέχουν νομικές υπηρεσίες στους άπορους συνταξιούχους δωρεάν; Η απάντησή τους ήταν καταφατική. Μόλις τους έγινε σαφές ότι καλούνταν να συμμετάσχουν σε μια φιλανθρωπική δραστηριότητα και όχι σε μια συναλλαγή της αγοράς, οι δικηγόροι απάντησαν

με φιλανθρωπικό πνεύμα» [σελ. 161-162]

«Κάποια στιγμή, προσθέτει ο Titmuss [Σ.Σ.: Richard Titmuss, βρετανός κοινωνιολόγος], οι κοινωνίες που διέπονται από τους νόμους της αγοράς ενδέχεται να γίνουν τόσο εχθρικές προς τον αλτρουισμό ώστε να φτάσουν να αμφισβητήσουν το δικαίωμα των ανθρώπων στην προσφορά. Η “εμπορευματοποίηση” του αίματος και των σχέσεων που συνάπτονται ανάμεσα στον λήπτη και τον δότη, συμπεραίνει “καταστέλλει την έκφραση αλτρουισμού και διαβρώνει το αίσθημα της κοινότητας”» [σελ. 166 παρ.1]

«Η εμπορευματοποίηση του αίματος αλλοιώνει το νόημα της προσφοράς του. Σκεφτείτε το λίγο: σε έναν κόσμο όπου η αγοραπωλησία του αίματος είναι μια συνήθης πρακτική, η προσφορά μιας φιάλης αίματος στο τοπικό νοσοκομείο εξακολουθεί να αποτελεί πράξη γενναιοδωρίας; Ή μήπως συνιστά μια αθέμιτη πρακτική που στερεί τους άπορους από τη δυνατότητα να κερδίζουν χρήματα πουλώντας το αίμα τους; Αν θέλετε να λάβετε μέρος σε μια προσπάθεια να συγκεντρωθεί αίμα, τι θα ήταν προτιμότερο: να δώσετε αίμα εσείς ο ίδιος ή να προσφέρετε 50 δολάρια για να αγοραστεί μια επιπλέον φιάλη αίματος από έναν άστεγο που έχει ανάγκη τα χρήματα; Κάποιος που θα ήθελε να επιδείξει αλτρουισμό δικαιολογημένα θα μπερδεύονταν» [σελ. 168 παρ.1]

«Ο αλτρουισμός, η γενναιοδωρία, η αλληλεγγύη και το αίσθημα του κοινού συμφέροντος δεν είναι σαν τα άλλα εμπορεύματα που εξαντλούνται με τη χρήση. Μοιάζουν μάλλον με μυς, που αναπτύσσονται και γίνονται πιο δυνατοί με την άσκηση. Ένα από τα μειονεκτήματα μιας κοινωνίας που διέπεται από τους νόμους της αγοράς είναι ότι αφήνει αυτές τις αρετές να ατονούν. Για να ανεώσουμε το δημόσιο βίο μας, πρέπει να τις ασκούμε με μεγαλύτερο σθένος» [σελ. 173 παρ. τελ.]

«Σε μια εποχή που οι ανισότητες αυξάνονται, η εμπορευματοποίηση των πάντων οδηγεί τους εύπορους να ζουν χωριστά από τους ανθρώπους μετρίων οικονομικών δυνατοτήτων. Ζούμε, δουλεύουμε, ψωνίζουμε και παίζουμε σε διαφορετικά μέρη. Τα παιδιά μας πηγαίνουν σε διαφορετικά σχολεία [...] Κι αυτό δεν είναι καλό για τη δημοκρατία, ούτε είναι ένας ικανοποιητικός τρόπος να ζούμε. Η δημοκρατία δεν απαιτεί απόλυτη ισότητα, απαιτεί όμως μια κοινή ζωή για τους πολίτες της. Ανθρωποι με διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο και διαφορετική κοινωνική θέση πρέπει να συναντιούνται καθημερινά, να πέφτουν ο ένας πάνω στον άλλο. Γιατί μόνο έτσι μαθαίνουμε να διαπραγματευόμαστε και να λύνουμε τις διαφορές μας, καθώς και να ενδιαφερόμαστε για το κοινό καλό. Το ζήτημα των αγορών ανάγεται λοιπόν, σε τελική ανάλυση, στο πώς ονειρευόμαστε την κοινή μας ζωή. Θέλουμε μια κοινωνία όπου όλα είναι για πούλημα; Ή υπάρχουν ορισμένα ηθικά και συλλογικά αγαθά που οι αγορές τα σέβονται και το χρήμα δεν μπορεί να τα αγοράσει;» [σελ. 270 παρ.3 - 271]

Θερμά σας προτείνω να αναζητήσετε το βιβλίο και να το διαβάσετε. Αξίζει!

Χριστουγεννιάτικες αγορές ανά τον κόσμο

Καθώς πλησιάζουν τα Χριστούγεννα και το βαρύ πέπλο του χειμώνα σκεπάζει την υδρόγειο, μικρές και μεγάλες - αλλά πάντοτε λαμπερές- χριστουγεννιάτικες αγορές ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια σε κάθε γωνιά της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής., ενώ η χάρη τους έχει εξαπλωθεί τις τελευταίες δεκαετίες και σε γωνιές της Ασίας! Μάλιστα, κάποιες έχουν αποκτήσει τόσο μεγάλη δημοτικότητα, που από μόνες τους αποτελούν πόλο έλξης χιλιάδων τουριστών. Παρακάτω θα δούμε μερικές από τις πιο δημοφιλείς και εμβληματικές αγορές του κόσμου, στις οποίες συρρέουν μαζικά μικροί και μεγάλοι επισκέπτες για να βιώσουν το εορταστικό κλίμα.

Wiener Christkindlmarkt, Βιέννη

Πηγή εικόνας: <https://www.marestella.me/die-schoensten-christkindlmaerkte-in-wien/>

Η αυστριακή πρωτεύουσα αποτελεί -δίχως αμφιβολία- τον νούμερο ένα χριστουγεννιάτικο προορισμό, δικαιολογημένα αν αναλογιστεί κανείς ότι την περίοδο των Χριστουγέννων την κοσμούν σε διάφορα σημεία της πάνω από 20 χριστουγεννιάτικες αγορές!

Η Wiener Christkindlmarkt ή Rathausplatz αποτελεί την παλαιότερη χριστουγεννιάτικη αγορά όχι μόνο της Βιέννης αλλά όλου του κόσμου, καθώς η παράδοσή της ξεκινά από τον 13^ο αιώνα, όταν τον Δεκέμβριο του 1298 καταγράφηκε για πρώτη φορά η λειτουργία της! Έκτοτε, το έθιμο υιοθετήθηκε από πολλές ευρωπαϊκές πόλεις, αλλά εξαπλώθηκε και σε όλον τον κόσμο.

Η θέση της Wiener Christkindlmarkt είναι σε κεντρικότατο σημείο, μπροστά στο Δημαρχείο της πόλης, αποτελώντας επίγειο παράδεισο για μικρούς και μεγάλους. Ρόδα του λούνα παρκ, παγοδρόμιο διαστάσεων 100 τ.μ., καρουζέλ, τάρανδοι, φάνη και το γνωστό υπέρλαμπρα στολισμένο *Δέντρο των Καρδιών* εγγυημένα θα σας κλέψουν τις... καρδιές!

Μέσα σε αυτή τη χριστουγεννιάτικη πανδαισία εικόνων και χρωμάτων, μην παραλείψετε να απολαύσετε ένα ποτήρι καυτό κρασί, το φημισμένο *gluhwein* ή μια παγωμένη μπύρα, να φάτε παραδοσιακό λουκάνικο και φυσικά τα πατροπαράδοτα αλμυρά pretzel, που είναι παντού διαθέσιμα. Η συγκεκριμένη αγορά λειτουργεί μέχρι τις 26 Δεκεμβρίου.

Christkindlesmarkt, Νυρεμβέργη

Πηγή εικόνας: <https://www.geografikoi.gr/xristougenna-sth-nurembergh/>

Η περίοδος των Χριστουγέννων στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Βαυαρίας χαρακτηρίζεται από μεγαλοπρέπεια και λαμπρότητα, με πάνω από 2 εκατομμύρια επισκέπτες να συρρέουν κάθε χρόνο για να θαυμάσουν την ξακουστή αγορά της.

Η χριστουγεννιάτικη αγορά της Νυρεμβέργης διοργανώνεται κάθε χρόνο από τον 17^ο αιώνα, αποτελώντας μια από τις 5 πιο δημοφιλείς αγορές της Γερμανίας. Σύμβολο αυτής της κορυφαίας αγοράς είναι, όπως υποδηλώνει το όνομά της, το Christkind, δηλαδή ο Χριστός Παιδί στα γερμανικά. Σήμερα, το Christkind ενσαρκώνεται από ένα ξανθό κορίτσι, ντυμένο με λευκά και χρυσά ρούχα, το οποίο και κηρύσσει παραδοσιακά την έναρξη της αγοράς κάθε χρόνο από το μπαλκόνι της εκκλησίας στην κεντρική πλατεία της Παλιάς Πόλης.

Η αγορά της Νυρεμβέργης κοσμείται από 180 ξύλινους πάγκους στολισμένους σε λευκές και κόκκινες αποχρώσεις, στους οποίους μπορείτε να βρείτε υπέροχα χριστουγεννιάτικα στολίδια, διακοσμητικές χειροτεχνίες και πεντανόστιμα τοπικά γλυκίσματα και φαγητά, όπως το παραδοσιακό κέικ stollen και ψητά λουκάνικα. Η αγορά βρίσκεται σε λειτουργία μέχρι και την παραμονή των Χριστουγέννων.

Feria del Belén, Σεβίλλη

Πηγή εικόνας: <https://www.gaytravel4u.com/event/seville-christmas-and-new-year/>

Μπορεί οι πόλεις της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης να είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την περίοδο των Χριστουγέννων και τις όμορφα στολισμένες αγορές τους, όμως και οι Ισπανοί σου εγγυώνται εναλλακτικές γιορτινές διακοπές με πολύ χρώμα και φυσικά χωρίς καθόλου χιόνι!

Η ηλιόλουστη πρωτεύουσα της Ανδαλουσίας «ντύνεται»

στα γιορτινά της και σου προσφέρει πολύ διαφορετικές εικόνες Χριστουγέννων. Η πόλη στολίζεται με χριστουγεννιάτικο φως χωρίς να προδώσει ταυτόχρονα την οικολογική της συνείδηση, με λάμπες και φωτάκια LED σε περιορισμένη λειτουργία, με σκοπό τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας έως και 30%!

Στη Σεβίλλη, εν αντιθέσει με τους Βορειοευρωπαίους, ο χριστουγεννιάτικος στολισμός επικεντρώνεται στη Φάτιη και όχι στο έλατο. Έτσι, κατά τη βόλτα σας στα δρομάκια της πόλης θα συναντάτε συνεχώς φάντες, γνωστές ως Belén, δηλαδή Βηθλεέμ, με την αναπαράσταση της γέννησης του Χριστού, άλλες πιο ευμεγέθεις, άλλες με έντονα χρώματα και παραστάσεις, άλλες πιο «ταπεινές» και διακριτικές. Πάντως, η φαντασία και η δημιουργικότητα των Ισπανών δεν λείπουν από τη διακόσμηση καμίας φάντης!

Η Feria del Belén, η μεγάλη αγορά που διοργανώνεται κάθε χρόνο στο κέντρο της πόλης, κοντά στον Καθεδρικό Ναό, αποτελείται από δεκάδες ξύλινα σπιτάκια, στα οποία μπορείτε να βρείτε σεβιλλιάνικες χειροτεχνίες, παραδοσιακά κεραμικά, πολύχρωμα κοσμήματα και τα παραδοσιακά κουλούρια mantecados έτοιμα για άμεση κατανάλωση!

Όλη η πόλη βρίσκεται σε χριστουγεννιάτικη διάθεση γι' αυτό κατά τη βόλτα σας θα συναντήσετε χειμερινό λούνα παρκ με παγοδρόμιο και Ρόδα καθώς και άλλες αγορές, με πιο εμβληματική αυτή που στήνεται κάτω από τα εντυπωσιακά «Μανιτάρια» (Las Setas), ένα από τα πιο δημοφιλή αξιοθέατα της Σεβίλλης!

Christmas Wonderland, Σιγκαπούρη

Πηγή εικόνας: <https://www.travelandtourworld.gr/news/article/christmas-wonderland-at-gardens-by-the-bay/>

Ποιος θα φανταζόταν ότι στην καρδιά της Ασίας θα λειτουργούσε συστηματικά κάθε χρόνο από το 2003 χριστουγεννιάτικη αγορά 27.000 τετραγωνικών μέτρων;

Η εμπορευματοποίηση των Χριστουγέννων, οι εκατομμύρια Ευρωπαίοι Χριστιανοί τουρίστες και γενικότερα η υπερκαταναλωτική τάση της εποχής μας, συνετέλεσαν στη δημιουργία αυτού του τεράστιου θεματικού πάρκου στους Κήπους του Κόλπου (Gardens by the Bay) στη Σιγκαπούρη. Εντυπωσιακοί χριστουγεννιάτικοι στολισμοί, λούνα παρκ με θεματικό τρενάκι, οργανωμένα shows και ζωντανές παραστάσεις, συνθέτουν ένα μοναδικό σκηνικό τοπίο, πολύ διαφορετικό από αυτό της Δύσης, το οποίο θυμίζει αρκετά τον εορτασμό των Χριστουγέννων.

Bryan Park Holiday Market, Νέα Υόρκη

Πηγή εικόνας: <https://www.nbcnewyork.com/news/local/winter-village-returns-to-bryant-park-next-month/4722224/>

Όταν αναπολούμε τα Χριστούγεννα, συνειρμικά από τις πρώτες σκέψεις που μας έρχονται στο νου είναι η εικόνα της χιονισμένης Νέας Υόρκης, υπέρλαμπρα στολισμένης, με εκατομμύρια κόσμο να πηγαινοέρχονται στους μεγάλους εμπορικούς δρόμους, κρατώντας δώρα, με νυχτική υπόκρουση Frank Sinatra και Mariah Carey. Μόλις περιέγραψα μια πολύ στερεοτυπική εικόνα της πόλης, ταυτόχρονα όμως και πολύ οικεία λόγω των ταινιών. Όσοι έχουν επισκεφτεί, πάντως, Χριστούγεννα την Νέα Υόρκη, ομολογούν ότι τα σκηνικά που μας παρουσιάζονται μέσω της μικρής και μεγάλης οθόνης δεν απέχουν πολύ από την πραγματικότητα!

Η Νέα Υόρκη αποτελεί κορυφαίο χριστουγεννιάτικο προορισμό και όχι άδικα αν σκεφτείς πως κάθε γωνιά της είναι εναρμονισμένη με το γιορτινό και εύθυμο κλίμα. Το Bryant Park, στην καρδιά του Μανχάταν, μεταμορφώνεται παραδοσιακά κάθε χρόνο σε χειμερινό πάρκο για πέντε ολόκληρους μήνες! Την περίοδο των Χριστουγέννων εναρμονίζεται με την εορταστική διάθεση και φιλοξενεί πάνω από 150 ειδικά σχεδιασμένα περίπτερα, στα οποία μπορείς να βρεις πολλές επιλογές για χριστουγεννιάτικα δωράκια, φαγητό και ποτό.

Επίσης, στο πάρκο λειτουργεί ένα τεράστιο παγοδρόμιο 1.580 τετραγωνικών μέτρων, στο οποίο η είσοδος είναι δωρεάν και αποτελεί καθημερινά πόλο έλξης χιλιάδων μικρών και μεγάλων, ντόπιων και τουριστών! Δίπλα ακριβώς στο παγοδρόμιο, λειτουργεί και ένας μεγάλος χώρος εστίασης, το Lodge, ο οποίος φημίζεται για τις μπύρες και τα cocktail του.

Ο μύλος των Ξωτικών, Τρίκαλα

Ο θυμόσοφος ελληνικός λαός λέει ότι «αν δεν παινέψεις το σπίτι σου θα πέσει να σε πλακώσει» και γι' αυτό δεν μπορούσε να λείπει από αυτή τη λίστα το φαντασμαγορικό θεματικό πάρκο των Τρικάλων!

Ο Μύλος των Ξωτικών αποτελεί το μεγαλύτερο αυτού του είδους πάρκο στην Ελλάδα και δέχεται κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες από όλες τις Βαλκανικές χώρες. Οι δραστηριότητες που προσφέρει ο Μύλος είναι αμέτρητες και αν και απευθύνονται ως επί τω πλείστω σε παιδιά, είναι πολύ ευχάριστες τόσο για μικρούς όσο και για μεγάλους επισκέπτες.

Χριστουγεννιάτικη αγορά, λούνα παρκ με καρουζέλ, ρόδα και άλλα παιχνίδια, το σπίτι του Άη Βασίλη, παγοδρόμιο, εργοστάσιο σοκολάτας, παιδότοπος της playmobil, ζωγραφική προσώπου, ξύλινα περίπτερα που σερβίρουν χριστουγεννιάτικες λιχουδιές, εργαστήριο ξυλογλυπτικής του Άη Βασίλη και το μουσείο των χριστουγεννιάτικων στολιδιών είναι ορισμένες από τις δραστηριότητες του Μύλου που εξιτάρουν το ενδιαφέρον και σε κάνουν πραγματικά να χάσεις την αίσθηση του χρόνου!

Ο Μύλος των Ξωτικών είναι μια ιδανική ευκαιρία για εκδρομή, ακόμα και μονοήμερη, καθώς απέχει μόνο 3 ώρες από την πρωτεύουσα. Φέτος, λειτουργεί από τις 29 Νοεμβρίου 2024 έως και τις 5 Ιανουαρίου 2025 από τις 10.00 το πρωί μέχρι τις 22.00 το βράδυ!

Πηγή εικόνας: <https://boardingpassport.com/mylos-ton-xotikon-sia-trikalala/>

Καλές γιορτές!

Εύχομαι το πνεύμα των Χριστουγέννων να γεμίσει τις καρδιές μας με αγάπη, γαλήνη και κατάνυξη!

Ελευθερία Κουράση

Τα νέα του Ποδηλατικού Συλλόγου Μάνδρας "West Coast"

Την **Κυριακή 8 Δεκεμβρίου** ο Αθλητικός Όμιλος Θησείας, σε συνεργασία με την Worldofbike Total Cycling διοργάνωσε διασυλλογικούς αγώνες **Cyclo-Ctos** και **XCC**.
 Η ομάδα μας συμμετέχει με 10 αθλητές κλείνοντας το αγωνιστικό της καλεντάρι για το 2024. Οι αθλητές μας έδειξαν μαχητικότητα και κατέκτησαν αρκετές θέσεις στο βάθρο.

Η ομάδα μας την **Κυριακή 13/10** συμμετείχε με οκτώ αθλητές στον αγώνα δρόμου **"Theseus Road Race"** που διοργανώθηκε από τον Αθλητικό Όμιλο «ΘΗΣΕΑΣ» στις Ερυθρές.

Οι αθλητές μας έδωσαν δυναμική παρουσία, καθώς οι περισσότεροι κατάφεραν να βρεθούν στο βάθρο των κατηγοριών τους.

Άτυχος στάθηκε ο αθλητής μας Χατζηκανέλλος Αριστείδης, ο οποίος ενεπλάκη σε ομαδική πτώση, ωστόσο δεν υπέστη τραυματισμό.

Η ομάδα μας την **Κυριακή 20/10** συμμετείχε με οκτώ αθλητές στον διασυλλογικό αγώνα **Salamina XCO race (XCO/XCC)** στα Κανάκια της Σαλαμίνας.

Οι αθλητές μας είχαν δυναμική παρουσία, καθώς σχεδόν όλοι κατέκτησαν μια θέση στο βάθρο.

Ιδιαίτερα ικανοποιητική ήταν η επίδοση των αθλητών της ακαδημίας μας, δεδομένου ότι φέτος έχουμε κάνει ριζικές αλλαγές στις ακαδημίες μας.

Με 13 αθλητές συμμετείχε η ομάδα μας στους διασυλλογικούς αγώνες **xcc - xco** που διοργάνωσε ο Αθλητικός Όμιλος Θησέας, σε συνεργασία με την Worldofbike Total Cycling Solutions στα Ιλίσια την **Κυριακή 3/11**.

Συγχαίρουμε όλους τους αθλητές μας για την επίδοσή τους και για την θέση στο βάθρο που κατέλαβαν μερικοί εκ αυτών.

Τα νέα του Ποδηλατικού Συλλόγου Μάνδρας "West Coast"

Ο Δήμος Μάνδρας - Ειδυλλίας συμμετέχοντας στην **22^η Πανελλήνια Λαμπαδηδρομία Εθελοντών Αιμοδοτών** που διοργανώνει η **Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Εθελοντών Αιμοδοτών (ΠΟΣΕΑ)**, θέλει να συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση των συνανθρώπων μας στην προσπάθεια ενίσχυσης της εθελοντικής αιμοδοσίας που τόσο ανάγκη έχει η χώρα μας, δίνοντας με αυτό τον τρόπο για πρώτη φορά την δέουσα επισήμοτητα που ταιριάζει στην **"φλόγα της Αγάπης"**.

Την φλόγα έφερε από τον Δήμο Αλίμου η αντιπρόεδρος Β' του Διοικητικού συμβουλίου της ΠΟΣΕΑ κα. Αθήνα Εξάρκου και την παράδωσε στην αθλητική ομάδα ποδηλάτων "West Coast Cycling Team", όπου την μετέφεραν στην πόλη της Μάνδρας και έπειτα κατέληξαν στο Μνημείο Πεσότων στην κεντρική πλατεία Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης Μάνδρας όπου και άναψε ο βωμός από τον Δήμαρχο Αρμόδιο Γ. Δρίκο, ο οποίος στον καιρετισμό του δήλωσε:

Η εθελοντική αιμοδοσία αποτελεί φωτεινό παράδειγμα ανιδιοτελούς εκπλήρωσης του κοινωνικού μας χρέους, ενεργούς συμμετοχής στις κοινωνικές ανάγκες και προσφοράς από άνθρωπο σε άνθρωπο.

Το ταξίδι της "Φλόγας της Αγάπης" είναι ένα ταξίδι αφύπνισης, ενός καλέσματος προσφοράς και αλληλεγγύης.

Τόσο ως Δήμαρχος όσο και ως Ιατρός Επεμβατικός Καρδιολόγος γνωρίζοντας τις αυξημένες ανάγκες για αίμα, αναλαμβάνουμε πρωτοβουλίες για να συμβάλλουμε στη σημαντική ενίσχυση των αποθεμάτων αίματος το οποίο σώζει την ζωή των συνανθρώπων μας.

Η ανθρωπιά αξιολογείται από την προσφορά στους άλλους και όλοι μαζί αποδεικνύουμε ότι βρισκόμαστε στην εποχή που ο άνθρωπος νοιάζεται για τον διπλανό του.

Απόδειξη είναι η συμμετοχή σας στη λαμπαδηδρομία εθελοντών αιμοδοτών.

Η φλόγα της λαμπαδηδρομίας δεν μεταφέρει μόνο το μήνυμα της αιμοδοσίας, μεταφέρει το μήνυμα μήνυμα της αλληλεγγύης και της ελπίδας.

Η συμμετοχή του Δήμου μας σε αυτή την πανελλαδική προσπάθεια υπογραμμίζει τη δέσμευση μας να κρατήσουμε ασβέστη την "Φλόγα της Αγάπης", την φλόγα της ανιδιοτελούς προσφοράς, που συνδέει ανθρώπους και σώζει ζωές.

Ευχαριστώ θερμά όλους όσοι βοήθησαν μέσα από αυτή την πρωτοβουλία να στείλουμε το μήνυμα της εθελοντικής αιμοδοσίας".

Η "Φλόγα της Αγάπης", ξεκίνησε το ταξίδι της στις 26 Ιουλίου από το Εθνικό Κέντρο Αιμοδοσίας στην Αθήνα και θα καταλήξει στην Σπάρτη, στις 18 Οκτωβρίου, όπου και θα πραγματοποιηθεί η τελετή λήξης.

Την 22η Λαμπαδηδρομία των Εθελοντών τίμησαν με την παρουσία τους ο Δήμαρχος Μάνδρας-Ειδυλλίας Αρμόδιος Γ. Δρίκος, ο βουλευτής ΝΔ Δυτικής Ατικής Ευάγγελος Λιάκος, ο πρόεδρος Δημοτικού συμβουλίου Δημήτρης Παγώνης, η αντιπρόεδρος Β' του Διοικητικού συμβουλίου της ΠΟΣΕΑ κα. Εξάρκου Αθηνά, οι αντιδήμαρχοι Κωνσταντίνος Βαρασάς, Ιωάννης Λινάρδος, Μιχάλης Σακελλάρης, ο πρόεδρος τοπικού συμβουλίου Μάνδρας Πέτρος Άγγελος, οι δημοτικοί Σύμβουλοι Παπακωνσταντίνου Χρήστος, Τσακαλής Ιωάννης, ο τοπικός σύμβουλος Πέππας Μάριος, η ειδική σύμβουλος σε θέματα κοινωνικής αλληλεγγύης και δημόσιας υγείας κα. Ιωάννα Λουκά, ο πρόεδρος ποδηλατικού συλλόγου Μάνδρας, Δυτικής Ατικής, Σπύρος Τζιτζικάκης.

